
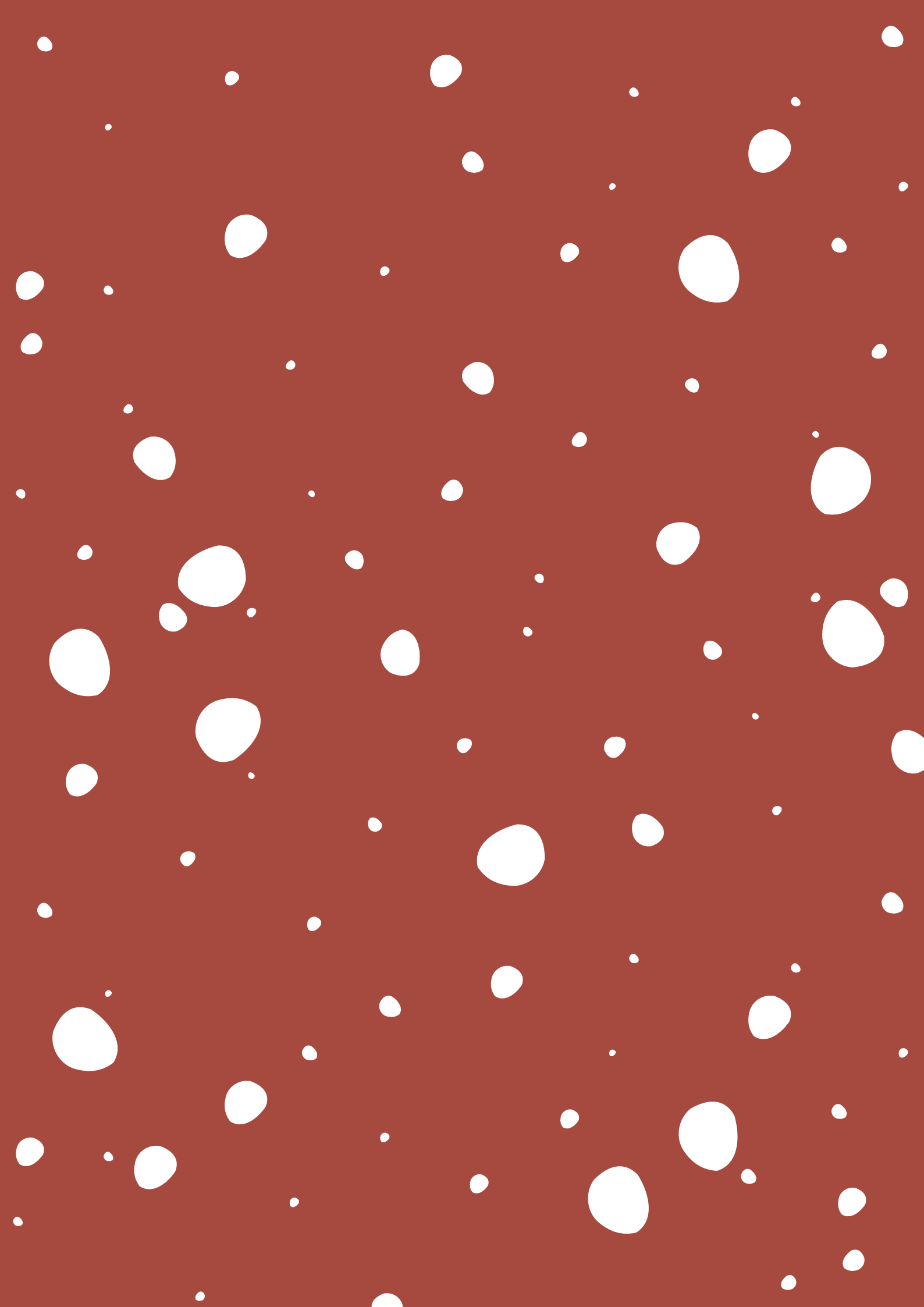
**KULTÚRNY
KYSLÍK : 03**

ZNOVUZRODENIE KRITIKY

2020

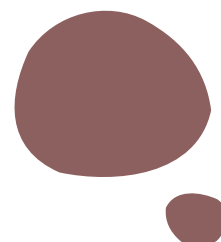
OBSAH

Zriadená, nezriadená a doriadená kultúra

---

5 EDITORIÁL Magda Vášáryová	25 MONITORING VIA
6 ЧТО ДЕЛАТЬ Tím Via cultura	26 SLOVNÍK KULTÚRNEJ POLITIKY
9 TAJNÝ ŽIVOT KULTÚRY Tím Via cultura	
11 ROZHOVOR S INTENDANTOM RÁDIA DEVÍN PETROM JANKŮ Magda Vášáryová	
15 KONDÍCIA KULTÚRY Magda Vášáryová	
18 AKO RTVS PREZENTUJE KULTÚRU NA SLOVENSKU PASÍVNYM DIVÁKOM Magda Vášáryová	
21 ANKETA	
24 KULTÚRNE AKCIE	

TIRÁŽ

**VIA CULTURA
INŠTITÚT PRE
KULTÚRNU
POLITIKU**

ISSN 1339-6919

Kultivovaná
slovenská
kultúrna politika
je kľúčom
k modernej
národnej identite
a európskej
úrovni
myslenia

Kultúrny kyslík Cultural Oxygen

7. ročník, 2020
3. číslo
Bratislava

Publikuje

VIA CULTURA;
Inštitút pre
kultúrnu
politiku

**Projekt
vydávania
časopisu
Kultúrny kyslík
z verejných
zdrojov
podporil Fond
na podporu
umenia:**

Redakčná rada

Erhard Busek
Jacek Purchla
Michal Prokop
Péter Inkei
Tomáš Janovic
Marián Amsler
Michal Ditte
Pavína Fichta
Čierna

Redakcia

Magdaléna
Vášáryová
Martin Katuščák
Jana Javorská
Katarína
Kandriková

Jazyková a štylistická úprava

Juraj Buzalka
Andrea Figulová

Grafický návrh

Matúš Slovák,
Truben studio

Grafická úprava

Andrej Mišina –
grafickydizajner.sk

Vírus

freepik.com,
brgfx

Použité ilustrácie:

freepik.com
vecteezy.com

www.ikp.sk

ikp@ikp.sk

Facebook

Via Cultura
Inštitút pre
kultúrnu
politiku

**fond
na podporu
umenia**

Jesenné číslo Kultúrneho kyslíka vychádza v ostrej červenej. Nečudujte sa. Kultúra, umenie, literatúra, životný štýl, ba priam prežitie umelcov a pracovníkov v kultúre je ohrozené. Viac, ako kedykoľvek predtým. Áno, vždy kultúrnu obec ohrozovali všelijakí víťazi. Martinskí skostnatenci, slovenskí ľudáci, internacionálni komunisti, dnešní extrémisti všetkých masí, ale bezmocnosť súčasnej kultúrnej politiky je do neba volajúca. Už nejde o vyšinutú ideologickú cenzúru a nemilosrdné vyradovanie zo spoločnosti umelcov, ktorí sa nechceli prispôbiť kánonu jedinej správnej kultúrnej politiky. Ide o nezvládnutie, o nepripravenosť, o amatérstvo najhrubšieho zrna.

Vstúpiť do svedomia by sme si mali ale všetci. V duchu sme sa smiali, keď robotník zo VSŽ v roku 1990 vyhlásil, že on veru z daní operu podporovať nebude, lebo na ňu v živote nepôjde. Zabudli sme na neho. Nezačali sme s ním a jemu podobnými „obyčajnými ľuďmi“ hovoriť, vzdelávať ich, nevypočuli sme si ich. Protestovali sme razantne proti krokom ministra kultúry za HZDS Hudeca a on, chudák mečiarovský, s kabátom na hlave utekal kade ľahšie. Ale zabudli sme na to, čo sme schopní docieľať, ak sa dáme dohromady. Zhromaždili sme sa v mene akcie Zachráňme kultúru, ale odpoveďou nám boli len poodchýlené okná na budove bývalej Tatra banky. Naďalej sme volili a volíme politické subjekty v parlamentných voľbách a nepýtame sa – **a koho máte pripraveného pre kultúrnu politiku?** Akosi sme pozabudli sa opýtať, očarení jamkami a očarujúcim showmanom. A tak sme „vyfasovali“ nepripravené panie, ktoré sa po zasadaní v miestnosti bývalej bankovej rady rozhodli, že cez leto sa popozerajú po Slovensku, ako sa kultúrne má, lebo v Medzilaborciach ešte nikdy neboli. Aj preto dnes tisícky ľudí posielajú umelcov po vzore komunistov k lopate, lebo len prehadzovanie zeminy považujú za prácu. A to aj tí, čo sedia v kanceláriách za počítačmi. Aj preto si dovoľia ľudia z Ministerstva kultúry nekomunikovať, nanajvýš s vami pôjde pani ministerka na obed. A urobíte si selfie, nezabudnite. Aj preto všetky dobre mienené rady, čo treba v tejto pandemickej dobe po krásnom pokojnom lete spraviť, ([zverejnili sme ich v predošlom čísle KK](#)) vyhadzujú anonymné osoby v ministerstve von oknom. Aj preto štvrt' milióna ľudí nevie, čo bude zajtra.

Nie vždy potrebujeme pomoc vlády. Tvorivé a inovatívne myslenie a konanie sa nedá nikde kúpiť, ani nám ho nikto nemôže zabráť, pokiaľ sa ho sami a samé nevzdáme. Ešte vždy máme niektoré kultúrne vyspelé samosprávy. Ešte vždy máme uvedomelé vedenia firiem. A kultúrne ukotvených jednotlivcov, ktorým zabúdame poďakovať. Ešte vždy nás je dosť.

Takže, čo teraz? Čo urobiť? (Ach Bože, zase sme pri ЧТО ДЕЛАТЬ?) Ponúkame vám v našom KK niekoľko receptov. Nie vždy sa dajú urobiť hneď, niektoré treba nechať „vykysnúť“, ale niektoré sa dajú uskutočniť – a ani veľa nestoja.

BEZHLASÝM ANI VLASTNÁ VLÁDA NEROZUMIE

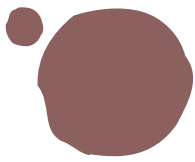
Majú pravdu všetky a všetci tí a tie, ktoré na sociálnych sieťach píšú – POĎME NIEČO UROBIŤ!

My vo Via Cultura vám teda ponúkame niekoľko spôsobov, ako reagovať. Nemáme peniaze, ktoré potrebujú profesie v kultúre, nie sme stohlavé ministerstvo, ale predsa môžeme ponúknuť výsledky nášho brainstormingu:

1. **Kým sa nespojíme, sme bezhlasí.** Musíme mediálnym tlakom donútiť vládu, aby vyčlenila zo štandardných európskych fondov a Európskeho fondu obnovy financie na kultúru, teda nielen tie, o ktorých hovorila podpredsedníčka vlády Remišová. Dnes a denne musíme bombardovať mediálny priestor a vládu. Doteraz sme to nerobili, každý len do svojej kešene pozeral a keď minister jemu trochu prisypal, hneď bol najlepší. Viete vôbec, že sme mali 40 miliónov európskych eur na záchranu nášho kultúrneho dedičstva, ktoré sa rozplynuli vo vreckách slovenských zlodejov za Maďariča? **Financií je dosť, len kde sú?**
2. **Vzdelanie je neoddeliteľná súčasť kultúry!** Naši spoluobčania a spoluobčianky sú presvedčení, že ľudia v kultúre sú „darmožráči z mojich daní“, „nefachčenkovia“, „lajhári“, ktorí by mali ísť „k pásu“ alebo „vykladať tovar v samoobsluhách“. To je len pár citátov od našich, ako sme si mysleli, priaznivcov. Síce chápem, že bez namahaveho viacročného tréningu nezahrajú Beethowena na klavíri, alebo Hamleta uprostred dediny. Problém je, že nevedia, kto je Beethoven, či Chalupka. Kultúrna obec potrebuje vehementne podporiť zmysluplnú reformu školstva a osvetu. Navrhujeme preto, aby naši kreatívci vytvorili jednoduché, veselé programy na youtube a na podobných, mladými ľuďmi navštevovaných, sieťach, ktoré by ich nenásilným spôsobom dovedli do sveta kvalitnej kultúry. Situácia nám nahráva, všelijaké doterajšie hlúpe sebareprezentácie strácajú v kríze príťažlivosť. **Profesionáli nevybabrú s úbohými amatérmi?**

3. **Kultúrna obec je mienkotvorná!** Občania a občianky, mnohí z kultúrnej obce, nám zvolili v parlamentných voľbách prevažne kovaných populistov a rôznych „obyčajných ľudí“, ktorí nepočítali s tým, že budú v sedieť v NR SR. Väčšina z nich má problém porozumieť textom, ktoré píšeme. Ale budú reagovať na obrazy a výsmech a musí byť toho viac. „Cynická“ nestačí. Politická korektnosť nám teraz nepomôže. Populisti totiž len potom pochopia, že sa neoplatí s kultúrou ťahať za prsty. Rok 1989 alebo rok Slušného Slovenska nie sú predsa výnimkou. Veď komunistickí pohlavári vedeli, prečo treba najprv zakázať Lasicu so Satinským. Aj Fico nechával kontrolovať, čo ktorý z vystupujúcich povie na pódiu, keď sa náhodou ocitol medzi ľuďom.
Humorom do nich!
4. **Musíme byť tam, kde sa o nás rozhoduje!** V tejto výnimočnej situácii zasadá a vynáša rozsudky nikým nevolená epidemiologická komisia, kde sa striedajú ľudia a v nej okrem nekompetentnej vládnej zástupkyne kultúry nie je nikto z kultúrnej obce, kto by vysvetlil ľuďom, ktorí ešte nikdy neboli vo filharmónii, aký je rozdiel medzi Redutou a aquaparkom. Mali sme na to čas celé leto, ale keď bolo tak krásne, slniečko svietilo a voda lákala. Skrátka, zanedbali sme to, ani my vo Via Cultura sme nekričali. Ako majú odborníci na vírusy vedieť, čo „kultúrni“ potrebujú? Darmo sa na nich hneváme, sami sme si vinní. Musíme trvať na tom, aby – „nič o nás bez nás!“ – platilo.
5. **Zaspali sme na vavrínoch!** Kultúrna obec sa nechala v posledných rokoch učiťkať grantovými systémami a sponzormi, ktorí financovali v dobrých ekonomických časoch napríklad festivaly, ktoré sa mimoriadne rozšírili, aby uspokojili záujem publika. Dôkazom tejto ospalej atmosféry je fakt, že pomerne jednoduchý zákaz zo dňa na deň absolútne nielen prekvapil, ale rozvrátil celý sektor. Prestali sme stáť na stráži našich záujmov. Po presadení (nie Maďaričom, ale Zorou Jaurovou) dvoch pokladní - AVF a FPU - sme nedodávali ďalšie návrhy na dôležité legislatívne zmeny vo fungovaní finančných tokov v kultúrnej politike štátu. Zostalo nám platiť 2% daní navyše, ale systém ich rozdeľovania zostal zacementovaný ešte z blahej pamäti Biľaka. A tak sme teraz prekvapení a nemuseli sme byť. **Myšlienky dodávame my a nie MK SR.**
6. **Za Wolfsthalom nás už nikto nepozná!** Nemôžeme počítať s tým, že dnešná vládna reprezentácia kultúry na Slovensku bude mať presahy do zahraničia. Nebude. Kto by len pozval našu ministerku na konferenciu o postavení kultúry do Berlína? Veď čo v živote napísala o kultúre, o kultúrnej politike? Nič. Ale ani tá predošlá a aj M. Maďarič sedel radšej na zadku doma na Súmracnej ako na zasadaní v Paríži. Nemáme organizáciu, ktorá by bola našou kultúrnou nohou za hranicami, ako je napríklad Mickiewiczov inštitút v Poľsku. Tých 6 kultúrnych inštitútov, ktoré jakživ nemali vedenie z MK, nás z biedy nevytrhne. Ani tých pár skutočných kultúrne vzdelaných veľvyslancov. (Však, pán Vallo. Veď čo by bez Vás bolo?). **Musíme mať do piatich rokov Nobla za literatúru**
7. **Čo sme teda už dávno mali urobiť?** Nezorganizovali sme Kongres kultúry, kde by predstavitelia silných profesných organizácií v kultúre vystúpili s našimi

požiadavkami a návrhmi. Nemáme silnú spisovateľskú organizáciu, každá spisovateľská duša je len sama za seba. Ktorý časopis jednotlivých druhov umenia, ktoré dostávajú podporu zo štátu, má zásadný vplyv hoci len na mienku kultúrnej obce? Žiaden. Nemáme mienkotvorný kultúrno politický týždenník. Dvojtýždenník nepočítam, to je sociálny ústav pre dôchodcov, aby si trochu privyrobili. Kultúrna obec číta len svoje statusy na FB? Kultúrny život pána Kasardu už neprežije do jari. Naozaj nedokážeme urobiť podobný krok ako Denník N? Je nás 220 000 plus rodiny a známi - teda milión. A Rádio Devín počúva a ovplyňuje púhych 40 000. **Prestaňme nariekať a urobme aspoň toto.**

Dávame teda do placu niekoľko návrhov toho, čo sa dá urobiť, aby sa situácia začala odliepať od dna. Ak máte ešte lepšie, tak sem s nimi. Nenechajte si ich len pre seba. Alebo ešte lepšie, napíšte nám, čo ste už urobili, alebo práve robíte na to, aby kultúra, umenie, tvorivé mozgy zo Slovenska neodišli, alebo neskončili vo Vyšnej Boci. Prečo práve tam?

Čítajte ďalej, dozviete sa.

VÁŠ TÍM VIA CULTURA

TAJNÝ ŽIVOT KULTÚRY

Fajn, oficiálna kultúra má ísť k lopate a nie stáť v rade pred štátnou pokladnicou. Správne. Načo sú tým zazobancom zo Smotánky peniaze? Pekne makať za pás, kde sa tvoria skutočné hodnoty ako sedadlá, káblové zväzky či škatule na televízory.

Vo Via Culture ale dostávame dôverné správy, že uzatvorené svadobné spoločnosti pozývajú umelcov, aby ich pozabávali, ako to pred korunou robievali nadnárodné korporácie na tímbildingoch. A tie honoráre!

A preto pre dobro nášho bohabojného života sa musíme uchýliť k starej slovenskej tradícii udávania:

1. Predajne kníh sa presťahovali do skrytých tmavých kútov námestí a majú otvorené. Pýtame sa: kto kontroluje tých, čo tam chodia, a to, aká voľnomyšlienárska a erotická literatúra sa tam predáva? Nechceme žalovať, ale dávajme si bacha, hlavne na Artforum. Majú viac českej literatúry než slovenskej! Kde ste, matičiari, národovci naši?
2. Znovu sa rozbehli výstavy – a s nimi aj obrazy obnažených tiel a slobodomurárskych symbolov! Nezaznamenali sme žiadnu výstavu náboženských obrazov. Ako je to vôbec možné, v tak katolíckom štáte, v našej farskej republike, pani Záborská?
3. Kvitujeme, že sa podarilo zlikvidovať Pohodu a ďalšie podobné akcie, kde aj tak len sfetovaná mládež vyblakuje namiesto toho, aby prispievala do zvončeka. Žiadame obmedziť zlý vplyv medzinárodných síl, ktoré sa skrývajú za pop mjúzik a šíria medzi našou mládežou nihilizmus. Však, pán Kuffa?
4. Vyzývame k definitívnemu zákazu divadelných predstavení. Je predsa rozdiel, keď sedíme vedľa seba v kostole a zúčastňujeme sa riadneho duchovného života, ako

keď sa rehoceme na plytkom humore západnej proveniencie typu Moliere a ešte aj ťapkaním vírime zavírený vzduch. V kostole sa netlieska! KBS to neodporúča.

5. K najtajnejším miestam, kde sa pestuje kultúra, sú domácnosti a ženské spolky. Ženy nekontrolovane šíria nepreverenú kultúru, dokonca Živena to má aj v stanovách! Ženy, ktorým bolo dovolené vyštudovať namiesto toho, aby varili svojim mužom a nakupovali slovenské potraviny a nie polotovary, ktoré ani na Západe nik nechce. Ženy tajne čítajú deťom Jobusa, keď je živiteľ rodiny preč a podľa najnovších výskumov kupujú lístky do divadla pre celú rodinu! Navrhujeme vyradiť nielen slovo rod, ale aj femina – a všetky odvodené tvary zo SSJ.

Vo Via Cultura sa preto pýtame, čo s tým? Veď ministerstvo, politickí katolíci a ani Štefan z facebookovej diskusie tam nedovidia! A potom sa môže ministerka chodiť kukat a zoznamovať sa s kultúrou na Slovensku, že čo všetko tam je -- a ono to tam medzitým pomaly už ani nie je.

TÍM VIA CULTURA

ROZHOVOR S INTENDANTOM RÁDIA DEVÍN PETROM JANKŮ

Rádio Devín je výnimočný priestor pre propagáciu a tvorbu umenia a kultúry. Preto sme položili jeho intendantovi niekoľko otázok.

Ako vnímate problémy kultúrnej obce v korona kríze?

Myslím si, že je veľmi dôležité, aby sa o kultúre a kultúrnom prostredí vo verejnom priestore oveľa viac hovorilo a diskutovalo. Súčasná koronakríza sa samozrejme dotkla aj konkrétnych ľudí z oblasti kultúry, ktorých problematická situácia sa teraz naplno prejavila. Je dôležité, aby kultúra nebola na okraji záujmu a aby sa veci riešili systematicky.

Menili ste nejako programovú štruktúru Rádia Devín kvôli corone?

Určite, zaradili sme niekoľko programov, ktoré majú pridanú hodnotu v oblasti vzdelávania a rozhlasových hier, aby sme pomohli učiteľom a aj autorom a hercom. Snažili sme sa, aby mali poslucháči a kultúrni pracovníci náhradu za niektoré činnosti v oblasti živej kultúry. Vymysleli sme program Slovenská polhodinka, ktorý sa skladal len zo slovenskej hudby z našich playlistov. Podporujeme súčasných mladých skladateľov a interpretov aj formou nahrávaní ich diel, ktorí by inokedy takúto možnosť nemali.

Zamýšľali ste sa nad tým, ako by ste mohli viac pomôcť umelcom, ktorí zostali bez práce, cez Rádio Devín?

Fungujeme v systéme rozpočtových pravidiel a istých finančných možností, ktoré máme. Sme však rozhlasovým okruhom, ktorý sám produkuje rozhlasové hry, fičre, hudobné a hudobno-slovné relácie, ponúkame produkciu Symfonického orchestra Slovenského rozhlasu, a to dáva mnohým umelcom príležitosti. Ale napriek tomu sa snažíme

pomáhať aj mimoriadnymi spôsobmi a propagovať umenie a kultúru všetkými pre nás dostupnými prostriedkami.

Sledujete aj iné kultúrne a umelecké relácie v RTVS? Alebo inde?

Samozrejme si robím rešerš umeleckých produkcií a podujatí naprieč všetky umelecké žánre v rôznych médiách. Len mi je osobne ľúto toho množstva komerčnej mediálnej produkcie, ktorá sa ponúka ľuďom vo forme zábavy v komerčných médiách, ktoré zatieňujú kultúru, ktorá sa snaží držať dlhodobjších hodnotových rámcov, nielen popularitou. Ja osobne preferujem a pozitívne hodnotím napríklad ponuku RTVS, ktorú prináša Dvojka. Vnímam ju ako veľmi kvalitnú, ktorá koreluje aj so zameraním Rádia Devín.

Aká je teraz počúvatel'nosť Rádia?

Stále sa pohybujeme na hranici do 40 000 pravidelných poslucháčov, a v priebehu týždňa do 120 000, ktorí si vyberajú niektorý z programov. V takej istej situácii je české Radio Vltava, alebo maďarské Bartók. Na rozdiel od Bartóka my máme aj literárno-dramatické programy a u nás nájdete aj džez. Tieto čísla odrážajú pomerne presne záujem slovenského diváka o túto časť kultúry a o jej postavenie v spoločnosti a odrážajú aj samotnú „clipovitú“ dobu, v ktorej žijeme. Ak máme dnes problémy s tým, že ľudia nerozumejú písanému textu, tak to sa týka aj procesu porozumenia väčším formátom v našom rádiu. Našou úlohou je scitlivenie poslucháča, aby sa dokázal sústrediť aj na komplikovanejšiu a dlhšiu informáciu.

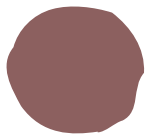
K akým zmenám došlo v poslednom čase, lebo sa mi zdá, že štruktúra vášho programu je roky pomerne rovnaká?

Citlivo pristupujeme k zmenám, niektoré sme urobili v rámci týždenného programu, ale cieľové skupiny našich skalných poslucháčov by reagovali neprijemne, keby sme neustále menili formu a čas vysielenia ich obľúbených programov. Som zástanca programovej kontinuity a hľadáme skôr možnosti, ako vo vnútri jednotlivých relácií dynamizovať vysielenie. V tomto roku programovú novinku venujeme 100ročnici založenia Národného divadla, teda storočnici profesionálneho divadla na Slovensku. Každý týždeň vysielať polhodinu, v ktorej sa venujeme inej oblasti divadelníctva pod gesciou prof. Štefka a iných teatroológov a snažíme sa o akúsi encyklopédiu divadla. Som rád, že sa podarilo vrátiť program Ars Musica do času od 10.00 – 12.00 hod. a veľmi dobre na to reagujú učiteľia, ktorým to pomáha pri vyučovaní hudby.

Máte dost' pripravených ľudí, ktorí môžu pracovať pre rádio?

Pre autorov, dramatikov je to priestor, v ktorom môžu svoje diela, scenáre dostať pomerne rýchlo k divákovi, pretože ocitnúť sa v repertoári divadla je pre nich často zázrak,

lebo na našich javiskách sa slovenskí dramatici vyskytujú len sporadicky. Rádío je pre nich zaujímavou príležitosťou.

Porovnávate sa so zahraničím a ak, s ktorým kanálom?

Nemôžeme sa porovnávať s českou Vltavou, majú iné možnosti, iné financie. Chceli by sme mať takú webovú stránku ako oni, čo sa týka logistiky. Pracujeme s tým, čo máme, ale kvalitatívne sme snáď porovnateľní. Slovenská tvorba je konkurencie schopná, máme výborných dramaturgov, režisérov, skvelých hercov. Porovnávaná sa, najmä v oblasti dramatických diel a hudby, vôbec nebojím.

Je teraz, paradoxne, počas krízy vnímania kultúry a umenia čas, aby sme menili podmienky v kultúre rýchlejšie? Mladí umelci si začali uvedomovať, že len integrovaní, v skupinách majú silu niečo presadiť.

Jedna vec je vnímanie kultúry v spoločnosti a situácia, v ktorej sa zrazu ocitli „robotníci“ v kultúre“ a ktorá sa musí rýchlo riešiť. Musíme mať systémové mechanizmy, ktoré potrebujeme. Napríklad štatút umelca, právne ukotvenú pozíciu umelca, aby neboli mimo zákonov tohto štátu ako jediní. To musí urobiť Ministerstvo kultúry.

Druhá vec je osud zriaďovanej kultúry, na ktorú by sme nemali zabúdať a ktorá musí byť opretá o dobrú a premyslenú kultúrnu politiku, ktorá nám už niekoľko rokov chýba.

Tretia vec je zdravé napätie medzi zriaďovanou a nezriaďovanou kultúrou, teda medzi salónnym umením a ulicou, ako to bolo vo Francúzsku v predminulom storočí. U nás toto zdravé súperenie prestáva fungovať. Potrebujeme vyváženosť vo vzťahu k týmto dvom kultúrnym priestorom. Nezriadená kultúra musí fungovať bez zásahu štátu. Potrebujeme sponzorský zákon a motivačné nástroje, aby neštátne subjekty, regióny bavilo podporovať svojho spisovateľa, alebo divadielko, napríklad dlhodobo zo samosprávnych financií. Aby boli na svojich tvorivých ľudí hrdí. To je veľká výzva, ktorú musíme pochopiť teraz, keď kultúra padá na kolená a hrozí, že sa ďalšie desaťročie nepozviecha.

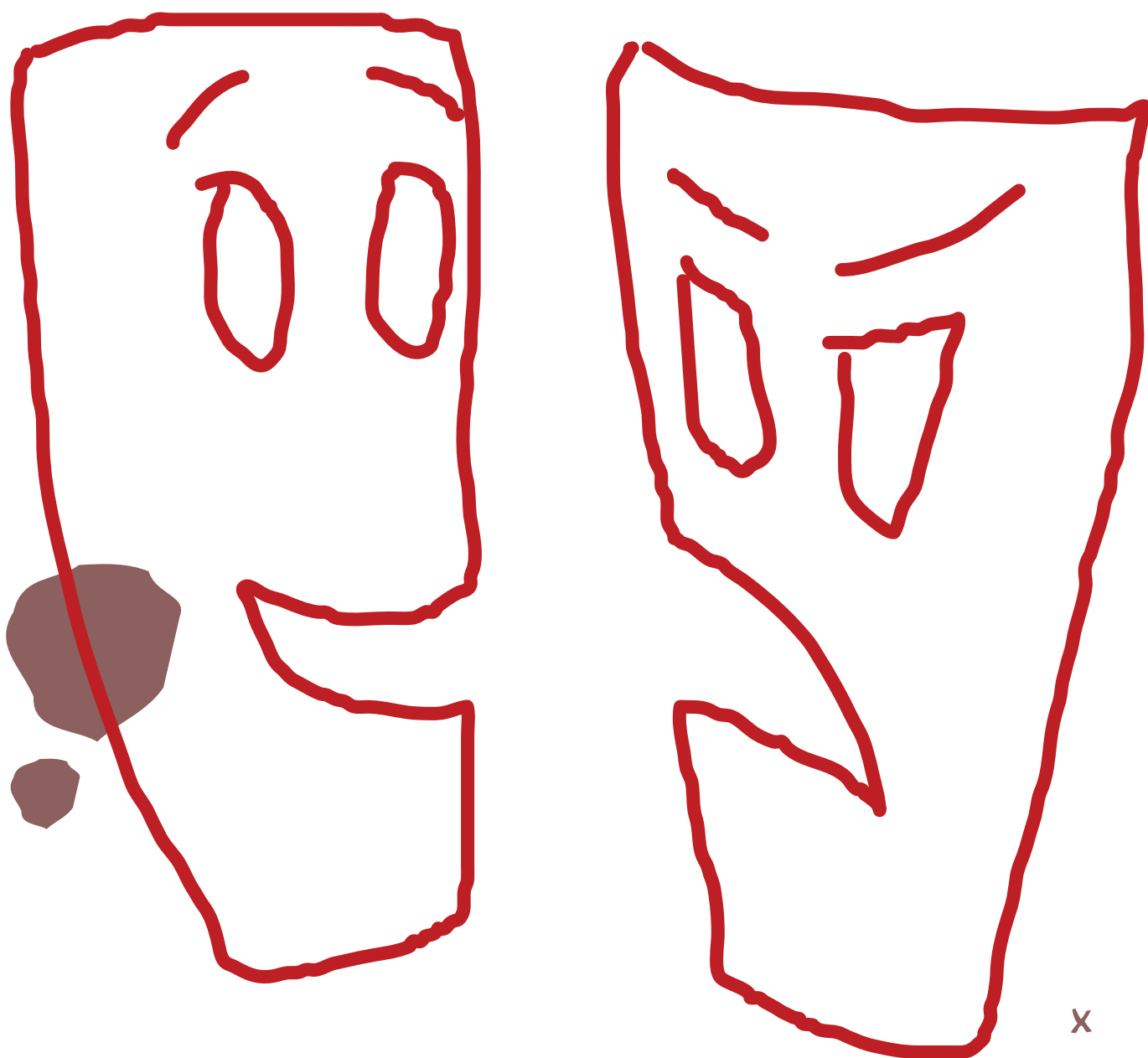
Ako sme toho boli svedkom v 70 rokoch normalizácie. Z toho úderu sa kultúra spamätávala viac ako dve desaťročia. Čo by ste slobodne urobili Vy, bez ohľadu na to, že ste teraz intendant? Aký sen máte?

Musíme urobiť všetko preto, aby sme kultúru vo svojich životoch posunuli z periférie smerom k centru našej pozornosti. Aby sme sa naučili rozlišovať, čo je kultúra a čo umenie. Že prvé je hodnotový rámeč, zasahujúci všetky oblasti života a to druhé je vytváranie

artefaktu, ktorý ten rámeček reflektuje alebo sa voči nemu vymedzuje. A to nie je otázka akejsi politickej zmeny „zhora“, to by bol diktát. Aj tu platí, že ak chcem zmeniť svet, musím najskôr zmeniť seba. Aby sme svojim príkladom v používaní jazyka, vo vystupovaní a správaní, aj v obliekaní, v zdravom vzťahu k národným témam a k histórii, kultúrnym pamiatkam, ale aj uplatňovaním slobody vierovyznania a rešpektovaním iného, nekorrumpujúcim prístupom k pracovným príležitostiam a najmä vzťahom k vzdelávaniu a k životnému prostrediu prispeli k vytváraniu kultúrnejšej spoločnosti.

ROZHOVOR VIEDLA M. VÁŠÁRYOVÁ

KONDÍCIA KULTÚRY

Prepáčte, ale toto vystúpenie som napísala pred 11 rokmi. A s hrôzou vo Via Culture zisťujeme, že je dnes možno aktuálnejšie ako vtedy. Stojíme, vajatáme, prešlapujeme na mieste.

Často som svedkom, že keď sa začne hovoriť o stave národnej kultúry, aj z normálne realisticky uvažujúcich občanov sa stávajú nariekajúce Sybily, predpovedajúce do niekoľkých rokov úplný zánik nielen umení, ale celej civilizácie. S rozhodnými rukami, ktoré naznačujú, že on – tá osoba – za nič nemôže a keby trochu mohol, obetoval by život pre svoju jedinečnú kultúru – ale čo už on zmôže proti presile, ktorá sa zhladla vo voľnom trhu? V stredoeurópskom priestore sme si zvykli, že k debatám o kultúre neodmysliteľne patrí toto tiahle nariekanie, vajatanie až zavýjanie, hlasné sťažovanie sa na tých druhých, ktorí nespĺnili naše sny, vyplakávanie, ktoré zmáča naše riedko popísané kultúrne rubriky v časopisoch, nostalgia nepravdivých spomienok tých, čo si potrebujú dodatočne vylepšiť pohrebné reči nad svojim budúcim hrobom.

Prečo tento úvod? Lebo pri všetkých vystúpeniach sa hovorí dnes najmä o tom, čo všetko malo byť a čo nie je a najmä, hľadá sa vinník. Nepočula som zatiaľ nikoho z tých ufňukancov, aby sa priznali, že nie sú spokojní sami so sebou. Viete si predstaviť, že by pri slávnej príležitosti vystúpil spisovateľ alebo výtvarník a prehlásil – bohužiaľ, nepodarilo sa mi napísať prelomový román, ktorý by vyniesol našu národnú kultúru k hviezdám, kde kraluje anglická alebo francúzska literatúra. Odpusťte, ale vždy som to chcel, alebo – chcel som vymyslieť nový štýl, ktorý by navždy ukotvil našu slovenskú kultúru na tých najvyšších úrovniach svetovej sochárskej úrovne.

Náš kultúrny život je totiž preplnený samými Campanillami, bohužiaľ, aj Leninmi. A ak sa niekomu individuálne predsa len podaril prielom z provinčného prostredia, tak to mu nikdy neodpustíme, však?

Všetci od Slovenska až po Ukrajinu sa snažíme kultivovať naše historické vedomie tak, aby sme chybami našej i bývalých generácií nezaťažovali našich potomkov a ich kultúrne prostredie. Chceme našu históriu nielen odkryť a pochopiť, ale aj spracovať. To je náročný cieľ, lebo provokuje u niektorých skupín obyvateľstva odpor v podobe starého veľmi účinného nacionalizmu. Podľa popredného slovenského historika L. Liptáka jedným z kľúčových bodov spracúvania našej stredoeurópskej historiografie je hľadanie čo najpresvedčivejších odpovedí na otázku, prečo tak veľa mozgov kultúrnych dejateľov našich krajín prijalo, a na tak dlhý čas, fašistickú a stalinskú koncepciu historického vývoja a prečo sa jej dodnes držali toľkí predstavitelia elity našich národov. Preto, lebo to pripomínalo „náboženstvo“, alebo starobylý „historický kult“, ktorý povyšoval

„veriacich“ na majiteľov jedinej a exkluzívnej pravdy? Pretože ten zápal, s akým sa tieto generácie vrhli do ničenia tradícií, architektúry našich miest, mestskej kultúry, dobrej literatúry, systému kresťanských hodnôt, sa rovnala vášni križiakov (vracajú sa!). Išlo o priam maoistické splebejšťovanie našej kultúry v tom najširšom slova zmysle. A za touto elitou sa skrývali všetky temné a nečisté vlastnosti, ktoré musíme pred našimi potomkami odkryť. Pre zdravie našej kultúry. Preto, aby sme sa očistili do nezdravého mesianizmu a utopického ovzdušia, aby sme odkryli len zdanlivo a nedbalo zasypaný romantizmus, ktoré sú mimoriadne húževnaté a znovu sa vynárajú. Nepotrebuje štedré štátne dotácie ani podporu európskych fondov. Sú hlboko zakorenené a pri slabom pokropení začínajú priam bujniť. Prehodnotenie našej histórie potrebujeme aj pre vybudovanie pevnejšieho a demokratickejšieho, modernejšieho zázemia pre našu európsku politiku, alebo aspoň európsku kvalitu našej politiky, kultúrnej zvlášť. Ako vyzýval už spomínaný Lipták – musíme v mene našej kultúry klásť minulosť „naše vlastné otázky, vychádzajúce z potrieb“ .....národa, štátu a všetkých jeho obyvateľov. Inak sa budeme boriť s dôsledkami našich komplexov až od konca našich tvorivých síl a dní.

Vytýčili sme si pred 20 rokmi pre budúcnosť reálne a možné, dosiahnuteľné ciele? Lebo tlak tých, ktorí neustále hľadajú „zlatý vek“ je veľmi silný a je ľahšie sa mu poddať, ako sa mu postaviť. Aký úbohý je program normálneho umelca alebo historika – napísať dve knihy, zorganizovať štyri konferencie, vydať súbor prednášok, vykopať nejakú starovekú osadu, zahrať dva koncerty – v porovnaní s cieľom pretvoriť ľudstvo alebo aspoň národ. Kto sa prizná k takým nízkym letom, keď v popredí žiari svetlá budúcnosť?

Odrážať tlak takto nereálne nastavených cieľov, uniesť ten pranie hrdých budovateľov, alebo sklamaných snílkov a čeliť tomu všetkému pozitívnym prístupom, nenechať sa odradiť a neprestať sa usmievať a tvoriť, usmerniť cez to všetko svoje sily, um i organizačné schopnosti tam, kde treba urobiť malé kroky a ťahať káru kultúry cez násyp hlúpostí a predsudkov, je úmerné a neatraktívne. Násyp totiž zakrýva výhľad. Ešte stále na nás čakajú tony hlíny, ktoré privalili tradíciu odvahy, tej malej, normálnej odvahy čeliť nevychovej väčšine. Prispôbiť sa nereálnym „vysokým“ cieľom je totiž prejavom zbabelosti a kolaborácie a tieto vlastnosti mali vždy lepšie podmienky v našom širšom okolí.

Ak by sme mali niečo v tých dvadsiatich rokoch kriticky analyzovať, tak rozhodne to, či sme dokázali voliť takých, ktorí vedia, ako v kultúrnej a vzdelávacej oblasti organizovať. Nielen hlásať, nielen kresliť osvetlené obzory, ale vedieť, ako na to. Legislatívne, personálne, politicky. Ako sme dokázali sprístupniť kultúru a informácie čo najväčšiemu počtu občanov, akú majú dostupnosť ku kultúrnym statkom, ako kultúru vyučujeme na školách a ako sa staráme o odkaz našich predkov. Na túto organizačnú prácu nepotrebuje predsa mimoriadne tvorivé osobnosti svetovej úrovne, na to potrebujeme zicflajš a každodennú masarykovskú prácu. A nepohrdať organizáciou v zmysle hesla – dôležitý je cieľ, len dajte peniaze a my už sa dáko.....

Vytvorením moderných štruktúr v kultúre, lepším a efektívnejším organizovaním toku peňazí a cieľavedomejším smerovaním jednotlivých krokov sa dá veľa docieľiť. My sme na tento cieľ na Slovensku zatiaľ nedosiahli. Občas len poriadame pohon na rôzne

druhy čarodejníkov a čarodejníc, nepriateľov slovenského národa, ktorý sa od toho komunistického zoznamu ani veľmi nelíši. A vypracovali sme si namiesto toho sústavu alibistických ospravedlnení. Ale to najhoršie, čo robíme a čo môžeme robiť, je mlčanie. Ignorovanie zaujímavých výsledkov druhých, ľahostajnosť k úspechom druhých. A miesto hlasných hlasov veľmi často počujeme len dutý zvuk prázdneho moralizovania.

Zhodnoťme preto najmä, ako sme naplnili kultúrne potreby občanov, ich potrebu vzdelávať sa a ako sme ich za tých dvadsať rokov vybavili systémom triedenia informácií a kultúrou a estetikou používania nových komunikačných prostriedkov, kultúrnej zábavy a odpočinku, kultúrnou duchovnou činnosťou. Bola naša generácia nástrojom, brzdou alebo motorom?

A ešte jedna poznámka. Stále v nás prevláda pocit, že zdrojom všetkých problémov v kultúre sú vlády a zlé spravovanie vecí verejných. Vnímame vlády etatisticky namiesto toho, aby sme od nich požadovali, aby sa stali miestom ich riešenia, či už sú technického rázu alebo rázu prílišnej koncentrácie. Ešte sme si nezvykli, že nastoľovať problémy, analyzovať ich a ponúkať riešenia musí sama kultúrna elita, kultúrna obec. Pasívne vyčkávanie na pokyny zhora spôsobuje, že sa akurát potom mračíme. Nečudo. Veď sa na riešení nijako nepodielame. Prečo? Lebo by sme museli prevziať za riešenia aj zodpovednosť. Zodpovednosť – toto kľúčové slovo moderných čias. Zodpovednosť za znehodnotenie kultúrneho kapitálu našich krajín v rokoch 1938 – 1989. Zodpovednosť za týchto dvadsať rokov slobody a zodpovednosť za udržanie slobodného tvorivého priestoru. Zodpovednosť, nie výhovorky. Za to, čo sme urobili zle, za to, koľkým tvorivým duchom sme zahatali cestu, za to, čo významné sme si nevšimli, alebo sme zadupali do zeme, za to aj my, moja generácia platíme a s nami zároveň celá kultúra. Akú cenu platíme? Cenu zmárneného času!

MAGDA VÁŠÁRYOVÁ, MEDZINÁRODNÉ CENTRUM
KULTÚRY KRAKOW, 2009

AKO RTVS PREZENTUJE KULTÚRU NA SLOVENSKU PASÍVNÝM DIVÁKOM

Spojenie televízie a rozhlasu ma vtedy nenadchlo, priznávam. Nielen preto, že verejnoprávny rozhlas bol staršou inštitúciou, inak postavenou, ale aj preto, že počas dôležitých civilizačných i politických zlomov sme vždy mali dve inštitúcie a jedna z nich sa mohla - aspoň štatisticky - postaviť na správnu stranu z pohľadu budúcnosti. Rozhlas to urobil počas SNP i v roku 1968. Verejnoprávna televízia ako obrázkové médium, teda manipulatívnejší prostriedok propagandy, bola vždy pod väčšou kontrolou ideológov miestneho gangu. Zlúčením sme prišli o takúto možnosť.

RTVS má v štatúte povinnosť stáť na stráži národnej kultúry, dostáva na to aj špeciálne financie, ktoré, medzi nami, sú dôsledkom zle vypočítanej “zástrčkovej” reformy financovania RTVS. Má informovať o kultúrnych programoch, aby sme na ne chodili, upozorňuje na najdôležitejšie z umenia a stará sa o to, aby sme na kultúrnosť nebudaj nezabudli.

Ako to teda vyzerá v oblasti prezentácie umenia, literatúry, životného štýlu, vzdelávania, architektúry - teda s kultúrou?

Vybrali sme si pre náš kritický pohľad najprv vlajkový krížnik, kde sa nielen hovorí o kultúre a aj sa to kultúra volá

KULTURA.SK

Bohvie prečo, ale len čo po zvučke, ktorá totálne rozbije vašu pozornosť, ale vraj to je moderné, naskočí statický obraz, objaví sa neznáma tvár s vystrašenými očami, ktorá je zrejme nejaká sesternica tvorcov programu a začne vysvetľovať v duchu starých moderátorských praktík, čo uvidíte. Aby sme, preboha, nemali svoj vlastný názor? Staticky sa prestrihom dostanete na scénu divadla, ale z opačnej strany, nie z hľadiska, tvár vám vysvetlí niečo, čomu nevenujete pozornosť, lebo zrazu vidíte hercov zhora a z úctivej vzdialenosti a chvíľu ani nechápete, prečo kričia a dokonca jeden herec škrtil dáku slečnu. Čo, kde, kto, víri vám v hlave. Našťastie to o chvíľu nečakane skončí a strihom ste staticky pri tvári vo výstavnej sieni. Naskočí vysvetľovačka nezrozumiteľným jazykom, ktorým si zvykli naši výtvarníci hovoriť a keď sa režisérovi zdá, že tvár je tam už dlho, kameraman začne bez ohľadu na kontext jazdu na detaily abstraktných obrazov, v tomto prípade položených len tak ledabolo na stoličkách. Chce, aby sme videli ťahy štetcom, na abstraktných obrazoch? Už ste sa dívali zo vzdialenosti 10 cm na abstraktný obraz a došlo vám niečo? Nám nič. A to všetko a celé vysielanie kultúrneho magazínu je podfarbené larmoajantnou hudbou, dáka klavírna improvizácia, just tá istá, ako keď pred 70. rokmi vysielali v STV Chvíľku poézie. Zrejme nemajú modernejšie nahrávky a tiež ušetria dosť veľké peniaze, keď môžu použiť archív už bez autorských práv.

Mysleli sme si, že tvorcovia mali akurát slabú chvíľku, ale keď sme si pozreli ďalšie vydania, utvrdili sme sa v názore, že buď nás chcú autori tohto programu uspať, aby sme im nekladli nepríjemné otázky, alebo sa narodili pred rokom 1936 a privyrábajú si k penzii.

Prepli sme radšej na športovú reláciu RTVS, ktorá ktovie prečo má znelku so zostrihmi dynamických momentov so športovcami, takže vás vovedie okamžite do nálady a hudba, ten dôležitý podmaz, je dynamická a moderná. Žiadne uspávanie, všetkému rozumiete, nikto nestojí staticky pred kamerou a nezaujímavo hovorí naučený text. Tí páni zo športu to majú radi, rozumejú tomu a cítite z nich vášeň pre šport.

V kultura.sk nikto vášeň nereprezentuje. Skôr únavu, starobu, zaprášenú obývačku.

Môžete nám vysvetliť, prečo v momente, keď začne program o kultúre, pustíte k tomu uspávanú? Prečo to nemôže byť živé energické vysielanie, ako napríklad krátky informačný program o filmoch, ktorý vysiela SRo a účinkuje v ňom vášeň pre filmy zdieľajúci Malíček a Konečný? To je moderné, to je pútavé, to si radi vypočujeme. Vieme, o čom to je, dozvieme sa informácie, ktoré chceme vedieť, sme motivovaní ísť sa na tie filmy pozrieť, dokonca sa dozvieme o nich pikošky, ktoré si hneď zapamätáme. Hudba, vstup účinkujúcich, všetko je rýchle, živé, hutné.

Vieme si teda predstaviť, ako by program o kultúrnych podujatiach týždňa mohol vyzeráť. Znelka živá, veselá s niektorými známymi tvármi, ktoré by sa vyjadrovali zrozumiteľne. Alebo dokonca niečo, čo by vyvolalo smiech hneď na začiatku. A potom by sa mohol v chôdzi do divadla objaviť človek, žena alebo muž, plní vášne pre to, čo nám idú ukázať. Krátke dynamické rozhovory s hercami, krátka ukážka skúšky z hľadiska, chôdza zákulisím s režisérom - veď máme dobrých strihačov - , nájazd na

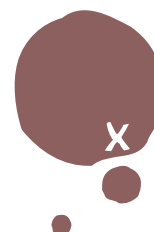
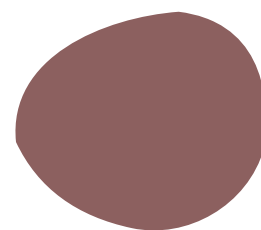
plagát, aby sme si zapamätali, o čo išlo. A hupky-hupky na výstavu a do toho všetkého dynamická muzika, obrazy visiace na stene, ako je to normálne vo výstavnej sieni. Autor v pohybe, atď, atď. Chápem, že pripraviť niečo také nové dáva zabrať. To staré zaprášené urobíte raz dva, bez námahy, bez invencie. Veď kultúre a kultúrnej obci to stačí. Protestoval niekto?

MAGDA VÁŠÁRYOVÁ

KULTÚRNY
KYSLÍK

20

AKO RTVS
PREZENTUJE
KULTÚRU NA
SLOVENSKU
PASÍVNYM
DIVÁKOM

ANKETA

Ako prežívate:

Nádvorie, priestor súčasnej kultúry v Trnave, presunulo väčšinu naplánovaných jarných podujatí na letné mesiace. Pribudli akcie typu SWAP a lokálne dizajn markety a úspešný bol aj etablovaný jazzový festival Trnavský Jazyk, ktorý realizujeme spoločne s Mestom Trnava. Počas leta sme tak mali odhadovanú návštevnosť blízko 10 000 ľudí. Marec, apríl a máj však boli v znamení prepadu podujatí prakticky takmer o 100 %, rušili sme tiež narodeninový festival Nádvoria a mural art. Najväčší problém nám spôsobovali ad-hoc pandemické rozhodnutia a absolútna nemožnosť plánovať programové aktivity dopredu.

DUŠAN VANČO DIRECTOR / NÁDVORIE

Ako prežívame?

Prvú vlnu pandémie na jar Záhrada prežila podobne ako iné nezávislé kultúrne centrá na Slovensku (je ich vyše 20) - prácou, avšak v inom móde. Tým, že sme nemohli robiť to, prečo sme vznikli, nás plne zasiahlo, avšak s nádejou, že situácia je dočasná, a že sa s ňou nejakým spôsobom vysporiadame. Keďže infraštruktúra – budovy, miesta, parky – ktorú sme vybudovali a stále budujeme pre našich návštevníkov, komunity a verejnosť, nie je dokonalá, mnohé z centier sa pustilo do menších renovácií interiéru a okolia. Tie v Záhrade robievame každoročne počas prvých dvoch januárových týždňov. To sú totiž jediné dni, kedy je Záhrada počas roka zatvorená pre verejnosť (okrem pár sviatkov cez rok). „Nanútený“ čas sme však investovali aj do personálneho a strategického rozvoja organizácie v podobe prípravy interných dokumentov, webstránok, online nástrojov na tvorbu a propagáciu a pod. Trvalo to takmer tri mesiace, čo si karanténne opatrenia vyžiadali vyradenie z prevádzky. Našťastie, leto sa od júna celkom rozbehlo. A to bez potvrdených známkov šírenia nákazy COVID-19 v kultúrnych inštitúciách a na našich „hromadných“ podujatiach (hovoríme v priemere o 30-150 návštevníkoch na akciu – čo síce znie málo, ako lokálne a dokopy to tvorí vyše 10 000 návštevníkov ročne). A teraz tu máme ďalšie opatrenia – Lockdown č. 2 – síce o čosi miernejší, no opäť nemôžeme podujatia organizovať podľa plánu

(obmedzená kapacita do 50 ľudí, vrátane obslužného personálu), čo má rôzne dopady podľa typu inštitúcie a prevádzky. Máme tu druhú vlnu. A tu už nejde o to, čo hrozí kultúrnemu sektoru ako takému. Karanténne opatrenia v kontraste s pocitom neobmedzenej osobnej slobody vyplávajú na povrch tie najrôznejšie reakcie ľudí na celospoločenskej úrovni. Hlboká nedôvera vo verejné inštitúcie a vládu, ktorá túto spoločnosť zasiahla, nevedí nič dobré. Obmedzenie občianskych slobôd si môže časť ľudí interpretovať po svojom a konať na základe frustrácie, nie s rozvahou a pochopením širších súvislostí. Tak sa stáva, že na občianskych protestoch či poslanceckých rokovaníach vidíme prepojenia ľudí z fašistického, „oficiálno-katolíckeho“, konšpiračného aj anti-waxerského ideového krídla. Je ťažké určiť, či ide o kritické množstvo ľudí, ktorí zvrátia vývoj udalostí, alebo nie. Zároveň nie je jednoduché žiť s pocitom, že títo ľudia sú naši krajanovia a susedia. Pramálo rozumejú tomu, že je to práve demokracia, ktorá im umožňuje existovať a šíriť svoje „názory“. To však neznamená, že demokracia je sama o sebe zlá, no hrozí, že si pomaly zvykneme na jej hybridné formy tak, ako sa to deje v Maďarsku či Poľsku, alebo inde vo svete už dlhšie. Súčasná situácia mi pripomína obdobie z roku 2015 okolo referenda za rodinu. Spoločnosť je polarizovaná, navyše multilaterálne, a demokracia je opäť raz skúšaná a dezinterpretovaná. Aj keď kultúra a umenie je už dlho na chvoste štátneho rozpočtu, pri zavádzaní pandemických opatrení je, paradoxne, vždy na prvom mieste. A my to demokraticky musíme prijať. Alebo nás niekto ako menšinu ochráni?

MILAN ZVADA, ZÁHRADA CNK

Aj na úrovni miest a obcí je situácia v oblasti kultúry z dlhodobého hľadiska neudržateľná. Vplyvom pandémie koronavírusu nám poklesli už aj tak zanedbateľné tržby takmer na nulu. Áno, často sme príspevkovými organizáciami miest a obcí a tie s vyšším stupňom uvedomenia chápú zmysel a význam kultúrnych centier a stredísk. Ale je veľa takých, ktoré vplyvom pandémie už neexistujú resp. „dýchajú“ z posledného. Mestá im často siahajú na prisľúbené dotácie, alebo ich radikálne znižujú. V žiadnom protipandemickom pláne som zatiaľ nezaregistroval čo s týmito inštitúciami. Ako ich chce vláda a ministerstvo kultúry zachrániť? Ak zlikvidujeme regionálnu sieť, pozatvárame mestské, či obecné kultúrne domy, kinosály a knižnice, na čom budeme budovať budúcnosť? Ako budeme viesť spoločnosť k hodnotám, že aj umenie a kultúra sú nenahraditeľnou súčasťou ľudského bytia? Nedávno sme v Kultúrnom centre Modra mali kontrolu z inšpektorátu práce. Konštatovali nedostatky na úrovni nespôsobilých zariadeniach, kotolniach, el. sieťach a pod.. Áno, títo úradníci sú technokrati a nezaujímajú ich náplň a obsah pracovnej činnosti. Vnímajú vás ako „firmu“ ktorá si má plniť svoje záväzky ako ktorákoľvek iná. Štát sa tvári, že o zriaďovanú kultúru na úrovni miest a obcí sa má starať samospráva. Ale tá má častokrát vôbec čo robiť, aby neskolabovali základné funkcie,

ktoré má zabezpečovať (miestne komunikácie, vzdelávanie, bezpečnosť, sociálna oblasť apod.) aj tu je kultúra často na samom chvoste, ak sa ešte vôbec o chvoste dá hovoriť...

Áno, sú mestá a obce a sú aj uvedomelejší a menej uvedomelí starostovia, primátori a volení zástupcovia. Samozrejme aj oni zodpovedajú za súčasný stav. V Modre máme to šťastie, že jeho predstavitelia chápu zmysel a význam inštitúcií akou je tá naša (KC Modra) aj v týchto neľahkých časoch, máme ich podporu a bojujeme ako sa dá. Ale koľko miest a obcí na Slovensku má to šťastie? Mnohé do konca roka zrušili celý program, prepustili zamestnancov, reštrukturalizovali a v Kultúrnych domoch naozaj len svietia a kúria. Ak ešte vôbec... Nenechajme sieť zriaďovaných kultúrnych inštitúcií na úrovni miest a obcí padnúť na samé dno. Bude len málo takých, ktoré sa neskôr dokážu z tohto dna odlepiť. Ale nespoliehajte len na pomoc miest a obcí. V prvom rade by malo byť v záujme štátu mať kvalitnú a bohatú regionálnu sieť kultúrnych inštitúcií. Neinvestujeme ani halier do rekonštrukcie 50-ročných kultúrnych domov, knižníc a pod. Postavili sme po celom Slovensku multifunkčné ihriská, ale kultúra zostala opäť bokom. Sme takisto súčasťou kreatívneho priemyslu. Často suplujeme a pomáhame aj v oblasti osvety a vzdelávania. Pokladáme to za svoju povinnosť a dôležitý rozmer našej práce. Uvedomujem si, že často nás aj kultúrna obec považuje za nekvalifikovaných a nekompetentných. Ale v mnohých prípadoch to tak nie je. Aj keď si samozrejme uvedomujem, že všetko stojí a padá na ľudskom potenciály. Prosím, adresujme aj tieto požiadavky na kompetentných, lebo aj keď zachránime umeleckú obec, môže sa veľmi rýchlo stať, že nebude kde hrať, uvádzať nové inscenácie, hudobné diela a umenie ako také. Ak to nezačneme budovať zdola, nebude to stáť na pevných základoch. Budem veľmi rád participovať na úvahách a stratégiách, ktoré dokážu momentálny stav zvrátiť a posunúť kultúru a umenie aj na úrovni miest a obcí pozitívnym smerom vpred. Ďakujem

JÁN SKLENÁR
KULTÚRNE CENTRUM MODRA

**NA TOMTO
MIESTE SME
VÁM VŽDY
ODPORÚČALI
KULTÚRNE
AKCIE.**

NEMÁME ČO!

Skúsenosť po Corona v kultúre - oslovili sme zahraničie, Christiana de Bulkelaer. Neodpovedal. Ale v najnovšej štúdii sa zamyslel nad kultúrou na mori. Zaujímavá predstava. Kultúrne laboratóriá v úplnej izolácii, v plávajúcich koronavirozniciach turistických stroskotancov na lodiach väčších než Titanic, ktoré sa však len tak nepotopia, lebo ľadovcov je pre otepľovanie planéty chvalabohu pomenej. A tak ansámbl nezaplaví studená voda až do posledného vrznutia, brnknutia, úderu či fúknutia hudobných nástrojov, ale hudobníci - umelci dookola hrajú ten istý repertoár. Každý večer, celé roky. Po stodesiaty raz celkom dobre nacvičený, pre postaršie publikum, šachovnicovo rozsadené, odkázané na jedinou dostupnú živú kultúru. Nabudúce sa vo Via Cultura pokúsime o európsky grant, ktorý nám umožní stráviť aspoň jednu plavbu na mori po celom svete. Že sme na to neprišli skôr.

Bratislavské hudobné slávnosti, Konvergencie, atď. – to všetko sme vám chceli ponúknuť v kritickom zamyslení. A neponúkneme. Prečo?

Lebo chaos, dezorganizácia a slabé nervy. Chaos v pandemickej komisii SR, ktorá je zľaknutá ešte viac ako my a v hrôzou hľadá na stúpajúce čísla prítomnosti korony v Prahe a Ostrave. Pritom každý, kto bol v začiatku leta len raz v jednom či druhom meste, musel pochopiť, že katastrofa nastane. Česi vyhlásili vojnu rúškam. Cítia sa ako gabčíkovci, aj životy obetujú, ale rúška si nenasadia, radšej umrú. Vládu vynecháme, škoda času, ale musíme konštatovať, že organizátori podujatí mali počkať a hlasnejšie kričať. Vieme, je to pod vašu úroveň. Ale platí poučka, že populisty sú citliví len na rev verejnosti. A tak dnes – čo bude večer nevieme – platí zase 250, alebo 50 rozsadných osôb vnútri. Nabudúce vydržte a podho kričať.

Divadlo Nude

Dostavili sme sa do paláca Pistori a boli sme prekvapení. Šesť dní rôznorodých podujatí, ako sa to moderne volá – SHOWCASE – od výstavy vizuálnych umelkýň, cez autorské performancie, tanečné workshopy, autorské inscenácie, inštalácie až po koncert a debaty. To všetko v príjemných flexibilných priestoroch paláca. Performance, ktorého sme boli svedkami, bol venovaný ženám a obsahoval rozhlasové nahrávky, staré pesničky z Repete, rozhovory s expertkami a jednou herečkou. Symboly, kostýmy, vajcia. Zaujalo nás to a premýšľame dodnes, keď sme boli svedkami nadšenia mladého publika, či sa inscenačná prax bude uberať týmto smerom a diváci ju ocenia, alebo budú prázdne divadlá s klasickými inscenáciami. Nude je zaujímavo nahý.

SLOVNÍK KULTÚRNEJ POLITIKY

Jesenné ospravedlnenie.

Nenašli sme žiadny slovenský výraz, ktorý by sme nepoznali, a preto sa znova musíme uchýliť k anglickým výrazom zo sociálnych sietí.

Feedback loop – Ide o veľmi nebezpečnú tendenciu jednoduchého sociálneho vylúčenia zo spoločnosti, ktoré sa deje preto, lebo vaša od-fotografovaná torta, šnicel alebo výčiny vášho roztomilého psíka nezo-žali dostatočné množstvo lajkov. Preto sa už uvažuje, že sa lajky zrušia, aby nevysielali tento škodlivý signál, že nepatríte k elite ako Alenka, ktorá má pol milióna lajkov len za to, že si na outfit vyšplechla kávu a volá o pomoc.

MRI machine – na rozdiel od magnetickej rezonancie je v oblasti sociálnych sietí tento symbol veľmi bolestivý. Pretože rejection hurts. Sme spoločenské tvory, cicavce, ktoré žijú v tlupách a vylúčenie kadejakými ľuďkami z facebooku spôsobuje ujmy na psychickom zdraví u každej generácie. Tento motor musíme zastaviť, v mene našej národnej kultúry, ktorá je založená na svornom dupaní v krčme.

Phantom notification – niečo na tom musí byť, že vás neustále lajkujú. Nazýva sa to aj never-ending notifikácia, ktorá ide a ide, ako keby to bol nejaký stroj. A pritom za tým nemusí byť významná akceptácia vašej osoby, vašich slov či selfičok. Vystríhanie pred preceňovaním významu lajkov by malo byť súčasťou edukačných programov našich škôl a malo by byť aj súčasťou prednášok pre našich dôchodcov. Inak sa nám budú rodiť nové celebrity, ktoré nám bude vyrábať umelá inteligencia, ktorá sa cez twitter stala rasistkou.

Socially distanced world – áno, priatelia a priateľky, aj takto môže vyzerat svet v budúcnosti. Nebudeme sa už poznať, nebudeme sa objímať, ani ruky si už nebudeme podávať a celý ľudský spoločenský život sa presunie pod dohľad pána Z. a spol. Jedným z dôsledkov dištančného sveta, s ktorým sa teraz dôverne zoznámili naši žiaci, bude všeobecné prítakanie na in vitro. Proti čomu sa naši ďalekozrační biskupi už teraz ozývajú.

F.O.M.O. – fear of missing out, strach, že budeme mimo, teda niečo, čo znižuje našu schopnosť uvedomelého uvedomovania si. Neovládateľný strach, ako je známe, redukuje činnosť mozgu. Tak na čo človeku narástol taký veľký, ak ho nebude môcť používať aspoň na jednoduché činnosti? Definitívne sa utopí v alkohole? Bolo by to v našej tradícii.

Phubbing – určite to pozorujete dnes a denne na autobusovej zastávke alebo v rade na chlieb. Voľakedy si ľudia v nekonečných frontách na základné potreby vymieňali informácie, kde čo dostať, kedy ich naposledy bolelo brucho alebo sa aké nové slovo sa naučilo vnúča. Fronta sa tak stávala ľudskou a spoločensky akceptovateľnou, lebo prispievala, napriek nadávaniu na režim, k ľudskej komunikácii. Dnes má každý v ruke mobil, zíra do neho a vôbec mu nedochádza, že okolo stoja ľudia, ktorí tiež len zírajú. A tak phubbing znamená pozornosť, ktorú venujete výlučne mobilu. Kam len tento svet speje? kultura.sme.sk/c/22494396/mate-ucet-na-socialnych-sietach-netflix-ma-pre-vas-dolezity-dokument.html

Projekt
vydávania
časopisu
Kultúrny kyslík
z verejných
zdrojov
podporil Fond
na podporu
umenia:

u.

fond
na podporu
umenia

ISSN 1339-6919
www.ikp.sk